

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilu Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Posamezna številka po K 1.20. Za neorganizirane 80 — K, za naročnike v inozemstvu 100 — K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako pett-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne pett-vrste, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. " " dvakrat . . . 1 " " " trikrat . . . 80 " za nadaljnja izvršenja od pett-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništa UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

iv. D.:

Naše jugoslovanstvo v praksi.

Jugoslovanska ideja, ki je v nas žive la poprej kot ideal, je zadobila sedaj svojo konkretno obliko kot **naša državna ideja**. Močna državna ideja nam mora biti sedaj naš najvišji ideal, ki bazira na trdnem fundamentu močne državne jugoslovanske kulture, gospodarske in politične državne osamosvojitve ter socialnega zblizanja vseh treh plemen troime nega naroda v svrhu gorenjih smotrov.

Vsak plemenski separatizem, ki je **zadobil pri nas obliko avtonomističnega gibanja**, izpodkupa državni misli trden temelj, slabi delo za našo skupno državno kulturo in rahlja državno gospodarsko in politično osamosvojitve in samostojnost ter žene državljane v centrifugalni vrtnec državne needinosti in vodi do konečnega razpada.

Najuspešnejše sredstvo v dosego notranjega državnega ujedinjenja vidimo v stanovskih združevanjih v svrhu povzdige stanovskih interesnih skupin; potem združevanja kulturnih skupin po njih načelnih edinstvih in tako dalje, v združevanju gospodarskih in političnih skupin.

Ta najbolj naravna pot je nastopila tudi v naši državi, in stanovi so dobili svoja Udruženja, združevati so se pričele gospodarske, kulturne in politične skupine sličnih smotrov; stanovske različenosti so se pričele izravnavati, gospodarske in kulturne skupnosti so se pričele zblíževati in utrjevati z organiziranjem; politični pokret se trudi dati državni ideji z ustavo trdno podlago in ustvariti trden temelj za skupno državno kulturo, za gospodarsko državno moč in samostojnost, za politično neodvisnost in za socialno skupno in vzajemno življenje vseh treh plemen v svrhu državne ideje.

Temu ujedinjenju je stopilo na pot avtonomistično gibanje, ki je **v bistvu le plemenski separatizem**, kateri z gojitvijo kulturnih, gospodarskih, političnih in drugih razlik slabi le državno moč in enotnost.

Tudi učiteljstvo je ostalo zvesto svojim jugoslovanskim načelom in idealom iz preteklosti in je iz svojega idealnega jugoslovanstva stopilo na pot praktičnega, realnega jugoslovanstva.

Za svoje gibanje si je stvorilo skupno organizacijo, da potom nje izravna stanovske različenosti ter se kot enoten stan uveljavi v oporo države in njenega napredka. Osnovno si je UJU z enakim smotrom.

Naše praktično jugoslovanstvo pa s tem še ni končano! V oporo organizaciji in izenačenju stanovskih razlik je neobhodno potrebno obligatorično skupno vodstvo potom skupnega glasila z gori omejenim smotrom; zato vidimo v programu našega praktičnega jugoslovanstva tudi obvezno upeljavno skupnega stanovskega glasila za vse organizirano jugoslovansko učiteljstvo. V dosego duševnega in kulturnega ujedinjenja našega stanu pa vidimo neobhodno potrebo za skupno pedagoško - znanstveno glasilo za vse jugoslovansko učiteljstvo, da se z njim skupno kulturno dvigamo kot državna celota.

Pozitivni del jugoslovanskega programa učiteljstva vidimo v združitvi vsega jugoslovanskega učiteljstva, ne oziraje se na različno narodni plemen in brez razlike verskih naziranj v svrhu povzdige osamosvojitve in razvoja vseh panog jugoslovanskega šolstva in v svrhu povzdige in osamosvojitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v narodnem, socialno-političnem, gospodarskem, stanovskem in kulturnem oziru; ga socialno in politično vzgojiti ter dvigniti ter visoko, da ne bo zaostajalo za učiteljstvom drugih narodov in ne za drugimi stanovi troimenskega naroda.

Naše praktično jugoslovanstvo pa mora stremeti tudi za tem, da pridemo čimprej iz pravčatega kaosa zakonov, naredb in določb na šolskem polju, v katerem se danes nahajamo, in ki ovira pregled celo že upeljanemu strokovnjaku na šolskem polju. Dobiti moramo čimprej skupen in enoten šolski zakon, ki bo iz-

ravnal vse te razlike in nas vodil do enotne in skupne državne kulture.

Naše praktično jugoslovanstvo mora stremeti za tem, da pospešujemo vse kar pospešuje državno idejo in skupnost; ter vse, kar nas vodi do ustvaritve skupne jugoslovanske državne kulture.

FR. ŠEGULA:

Nadzorstvo meščanskih šol.

Dejstvo, da se imajo imenovati ozir. potrditi okr. šol. nadzorniki na bivšem Štajerskem, je vzbudilo tudi v krogu meščanskošolskega učiteljstva živo zanimanje za to velevažno vprašanje. Pravkar novo ustanovljeno društvo se je sestajalo po svojih odsekih, da stavi primerne predloge. Izšlo je tozadevno več misli druga za drugo, ki pa vsaka izpodbija prejšnjo. Na nasvet tov. Bernota je celjski odsek bil za takimenovane inštruktorje za vsako skupino posebej, ki bi naj bili duševni voditelji učiteljstva. Izven tega pa bi naj bil še skupen administrativni nadzornik v ožjem pomenu besede.

Tudi mariborski odsek je razpravljal na svojem sestanku dne 12. marca o teh predlogih v jako živahni debati, katere izid je bil tudi ta, da se je pretežna večina izrekla ne za inštruktorje, temveč za inštruktorje; o nadzorniku pa sploh ni bilo govora. Na naknadno konstatirano nesoglasje nekaterih članov se je pa ves sklep razveljavil.

Ker sem sam proti nasvetovanemu predlogu in ker se mi sploh to hlastanje na levo in desno ne dopađa, hočem podati tukaj svoje misli glede nadzorstva narodnega šolstva sploh. Pri tozadevnem zborovanju v Mariboru sem bil v opoziciji ter se tudi držim krčevito te, dokler ne zadobim prepričanja, da je stvar rešena na najboljši način, ki je pri danih razmerah mogoč.

Bojim se, da bo to hlastanje in stikanje po reformi v šol. vprašanju, sosebno v nadzorstvenem vprašanju imelo slab izid, to pa zato, ker se dela brez pravega prevdarka. Dokaz temu je že to, da izha-

jajo v kratkih presledkih popolnoma si nasprotujoči predlogi.

Nastane prvo vprašanje, ali je nadzornikov treba.

Bili so ljudje in so še, ki trdijo, da učiteljem ni treba nadzornikov, temveč le prijateljev, voditeljev, svetovalcev, dobrih tovarišev in ne vem kaj še. Vsekakor čijo v teh nazivih lastnosti, katerih je ljudskošolskemu kot sploh vsakemu nadzorniku treba. Jaz pa pravim, da tiči v sklanjanju nadzornikov preveč domišljije. Zakaj bi bil ravno učiteljski stan tako popoln, da mu ni treba nadzornikov. V svoji 17letni praksi sem prišel vsekakor do prepričanja in tega izrekam javno, četudi mogoče osamljen, nam je treba nadzornikov, kot vsakemu drugemu stanu. Nismo še na tisti stopnji idealov in popolnosti, da bi jih ne rabili. Nadzornik je torej neko zlo, ali vsekakor zmiraj potrebno.

Kdo naj je nadzornik?

V tem smo vsi edini. Najzmožnejši. Ta beseda pove vse. Mora dosti znati, vedeti, imeti mora primerno prakso. Marljiv mora biti, vesten, natančen in objektivni, pa še mogoče kaj več: zdrav, mlad pa ne premlad, starejši tovariš, pa zopet ne prestar. Težko je vsemi zahtevam ustreči.

Gotovo zmožen v tem smislu, da zamore delo šole presojati in ocenjevati.

Najnovejša deviza je: ljudsko šolo nadzoruj ljudskošolski, meščansko šolo meščanskošolski in srednjo šolo srednjošolski učitelji; separatizem. Da bo še popolnejši: v strokovnih šolah (meščanske in srednje) pa za vsako skupino posebej nadzornika. To velja za okrajne šolske nadzornike kot tudi za višješolske. Da bi pa teh gospodov vendarle preveč ne bilo, pa so meščanskošolski učitelji za to, da naj so za vsako skupino po en inštruktor ter le eden administrativni nadzornik s sedežem v višjem šolskem svetu.

To se meni ne zdi dobro in še marsikomu drugemu tudi ne.

Nisem za separatizem. To je prvo.

Nikdar ne vidim ter nikoli uvidel ne bom, zakaj bi meščanskošolski učitelj ne smel biti nadzornik za ljudske šole, bodisi

LISTEK

Kristij Engelman.

Dne 24. februarja t. l. vil se je dolg mrtvaški sprevod iz Novega Vodmata na pokopališče k sv. Križu. Umirovljeni nadučitelj Kristij Engelman je nastopil zadnjo pot v kraje neznane, odkoder ni vrnitve. Z njim je izginila markantna postava z ljubljanskimi ulic, učiteljske vrste pa je ostavil moč, čigar celo življenje bilo je delaven dan. Naj bodo naslednje vrstice vrlemu, nepozabnemu tovarišu skromen spomenik!

Rodil se je Kristij Engelman l. 1843. v Kranju, kjer mu je bil oče ključavničar. Dopržil je spodnjo gimnazijo v Ljubljani, nato pa obiskoval učiteljske istotam. Prvo učiteljsko službo je vršil v Ribnici, drugo pri sv. Gregorju, tretjo v Žabnici pri Kranju, četrto na Mirni, peto na Suhorju, šesto v Starem Trgu pri Črnomlju, sedmo v Dragatušu, osmo v Dobropoljah, deveto pa v Domžalah. Imel je dve častni priznanici od knezoškofijskega ordinariata, ker je prostovoljno poučeval verouk. Vsi njegovi deželni in okrajni šolski nadzorniki so ga povodom nadzorovanj hla-

lili kot izbornega delavca na šolskem polju. Pet let je bil tudi zastopnik učiteljstva v kočevskem okraju. Prejel je več pohval in vzorno vrtnarstvo in sadjerejo ter 3 pohvalne diplome s sadjarskih razstav. Služboval je polnih 45 let. Kot naprednjak in Sokol ni dobil povodom svoje upokojitve nobene priznanice, niti častne kolajne za 40 letno službovanje, na katero tudi ni reflektiral, ker mu je bila zavest, da je vsekdar in povsod vršil svojo dolžnost, največje priznanje. Bil je izvrsten pevovodja, ter 36 let orglavec v cerkvi. Oženjen je bil dvakrat. Iz prvega zakona je imel 3 sinove. Prvi Edmund je v Vukovaru višji živinozdravnik drugi Viktor trgovec in posestnik v Šmartnu nad Kamnikom tretji Vinko pa je bil državni učitelj na C. M. šoli v Trstu, kjer je pred tremi leti umrl. Temu izbornemu organizatorju in neumornemu narodnemu delavcu bodo ohranili tržaški Slovenci trajen spomin. Iz drugega zakona ni bilo potomcev.

Pripovedoval je pokojni Engelman veliko zanimivih doživljajev, izmed katerih navedem le nekatere: V Ribnici je težko obolel na legarju; zahvaliti se je imel blagi Podbojevi materi, ki se je z izredno požrtvovalnostjo zavzela zanj, da je okreval. Bolezen je trajala 2 mese-

ca; ko je šel prosit tamošnjega dekana, da bi se mu za ona dva meseca izplačali službeni prejemki, ga je le-ta nahlulil: »Kako si drznete zahtevati plačo za čas, ko niste učili?« Da se je pa gospod dekan pokazal še bolj olikanega in mogočnega je pristavil: »Schauen Sie, dass Sie weiter kommen!« Ta slučaj naj služi zlasti mlajši učiteljski generaciji v izgled, kako je bilo starejšim tovarišem »s cvetjem« postlano v dobi konkordatske šole. V Žabnici so se hoteli kmetje novoustanovljene šole iznebiti, zato so prvo noč, ko je spal Engelman v šoli, skozi okno streljali v njegovo stanovanje. Preganjali učiteljstva v Veliki Dolini imajo toraj tudi svoje predhodnike!

Župnik na Mirni je Engelmána prisilil, da je moral opravljati službo mežnarja in oglednika mrličev, zato je prosil na Suhor, kjer pa mu je tamošnji župnik zagrenil življenje s tem, da se je vmešaval v njegove rodbinske zadeve. Po kratkem bivanju na Suhoru je odšel v Stari Trg. Tu je delal noč in dan, da se je šola prezidala in razširila v dvorazrednico. V Dragatušu je deloval na to, da je tamošnja šola postala trirazrednica. V Dobropoljah je vso šolo preuredil in dosegel, da se je zidalo novo šolsko poslopje. V Domžalah je skrbel, da se je šola prezidala in

razširila v štirirazrednico. Za časa Engelmanovega službovanja v Domžalah je bil ondi ustanovljen »Sokol«, ki mu je bil pokojnik prvi starosta. Od leta 1911 do svoje smrti je živel v pokoji v Novem Vodmatu v Ljubljani. A delovanje njegovo tudi sedaj ni prenehalo. Od marca 1912 do oktobra 1918, toraj nad 6 let, je bil Engelman predsednik upokojenega učiteljstva v Sloveniji dotlej, da se je prostovoljno odpovedal. V največjo zaslugu pa mu moramo šteti, da je prevzel l. 1915. predsedstvo »Učiteljske tiskarne« in jo vodil v najtežavnejših časih. To so bili nač njegovi najstrehotnejši dnevi! Opozarjam na takratne razmere in na dejstvo, da je bila tiskarna kot srbofilka razupita. Zato so morali vsi aktivni učitelji ali odložiti članstvo in vodstvo tiskarne, ali pa pustiti službo. Ker ga je bolezen »Diabetes« čimdalje huje mučila, je ponovno prosil, da bi smel odložiti predsedstvo »Učiteljske tiskarne«, kateri prošnji je odbor dne 25. marca 1919 ugodil.

In sedaj spi nevzdradno spanje tam zori pri sv. Križu, kjer je našel kotiček trajnega mira. Neumornemu delavcu Engelmanu naj bo lahka zemlja domača, tovariši pa mu ohranimo časten spomin! Pograbc.

posebej ali zajedno z meščansko šolo, ako so okolščine, ki govore za to.

Meščanskošolski učitelji so vsi izšli iz vrst ljudskošolskega učiteljstva in gotovo ne iz najslabših. Vsakemu je gotovo delo v ljudski šoli znano ter mu mora ostati znano, kajti meščanska šola kot višja kategorija narodnega šolstva mora ostati v nepretrganem stiku z ljudsko šolo; isto velja v učiteljskih. Ne separatizem ter zaplankanost, temveč neka enotnost se mora vleči kot rdeča nit skozi vso šolstvo. To je bila tudi ideja pokojnega Schreinerja. Da pa se me krivično ne razume, nikakor ne trdim, da ni med ljudskošolskim učiteljstvom sposobnih nadzornikov. Tudi ne razumem v čem se razlikuje metoda ljudske šole od iste meščanske šole in obratno, kar nekaterniki zatrjujejo. Gotovo, da se poučuje v meščanski šoli v čokaj razsežnejšem obsegu nego na ljudski šoli in pri tem še gotove stvari, ki se v ljudski šoli ne podavajo, ali to je interna stvar meščanskošolskega učiteljstva, a metoda bodi in je ista: nazornost in indukcija, kar velja tudi o učiteljskih in v pretežnem delu srednjih šol. Le najvišje učne stopnje na srednjih šolah se drže deduktivne poti kot tudi univerze, to pa zaradi poglobitve v znanost.

Kdor je dober metodik v ljudski šoli, bo brezdvomno, ko je postal meščanskošolski učitelj, tudi isti dober metodik v meščanski šoli in obratno. Najmanjša praksa na meščanski šoli bo začetniku zadoščala, da bo zamogel prevdariti, s kako upravičenostjo sme računati na zaželeni uspeh. Zaradi tega sem proti sistemu inštruktorjev, ki bi sicer ne bili breznomembni, a ta namen, ki ga naj imajo, se doseže v lepši in popolnejši meri, to je potem skupnih konferenc, celokupnega učiteljstva pod vodstvom nadzornika. Seveda morajo biti te konference izvrstno organizirane in dirigirane. Konference so naj forum, kjer se naj izmenjujejo misli ter naj prodre misel najposobnejšega. Konferencam dajem tudi zaradi tega prednost pred inštruktorji, ker bo tudi tukaj zastopano učiteljstvo vseh skupin. Reševala se bodo vprašanja vseh panog in kar je glavno: vzgojni problem, kar bi ostalo popolnoma zanemarjeno pri strokovnem sistemu nadzorstva ter tudi pri skupnih strokovnih konferencah, ki si jih nekateri mislijo namesto celokupnih. Ne pozabimo vendar, da je prvo vzgoja in ves pouk le sredstvo v dosego tega smotra. Vsi strokovni učitelji se morajo zanimati tudi za ostale njim elaste smotre. Izolacija ni nikoli na mestu. Kam pa pride, če se bodo strokovni učitelji le vglabliali v svojih skupinah, ne oziraje se za ostale predmete. Toliko znanja iz vseh drugih literarnih predmetov, kolikor se ga naj podaja na meščanski šoli moramo pač vedno pričakovati od vsakega učitelja. S tem je vedno zajedno medsebojno supriranje za slučaj potrebe. Kam pa si naj gremo po suplenta, če tovariš zbolí. Na šolah, kjer so posamezne skupine zastopane po 3, 4 tovariših kot v Mariboru in v Ljubljani, je nadomestovanje po tovarišu iste skupine lahko mogoče; kaj pa kje drugje; ali bode dobili kar tako suplenta poslanega iz Ljubljane ali bode predmet za 3, 4 tedne črtali iz urnika! Kratkotrajne konference skupnih je treba in ne strokovnih; bodo sicer trajale delj časa, česar se nekateri boje, pa bomo že morali žrtvovati tudi to, sicer pa ne zgubimo iz vida, da je vzgojen problem glavna naloga vseh. Druga naloga inštruktorjev: uvajanje v moderne struje, v metode itd. Tam, kjer bo inštruktor zajemal modrost, jo naj zajema učitelj sam. Blago iz prve roke je vedno boljše nego iz druge. Kar se pa spoznavanja metode v praktičnem oziru tiče, gospoda so medsebojne hospitacije več vredne, kot poročilo in ustno izročilo inštruktorjev. Teh hospitacij, dasi že davno nasvetovanih ter naravnost predpisanih, pa se nekateri bojijo kot hudiča. Rečem vam, tam bo pa tudi inštruktor malo zalegel. Hospitalirajmo medsebojno na isti šoli na sosednjih in če treba posestimo tudi v razredu tistega, ki se najbolj blišči.

Trdi se, da bi inštruktor ne izrekal sodbe o delu posameznika, temveč le administrativen nadzornik. Kaj pa, če ta iz kateregakoli vzroka ne bo mogel posetiti posameznika ravno takrat, ko bi bilo potrebno, pa bo mogoče inštruktorja zaupno vprašal, kako je z njim. Si bo takrat inštruktor ušesa zamašil! Le preveč špicelnov ne, temveč enega ali dva, kolikor potrebno s popolnim nazivom na d z o r n i k in ne lažimonom: inštruktor ali informator. Nadzornik naj bo to, kar biti mora. Ne za vsako skupino posebej, temveč za vse skupine eden in zmožen. (NB. Vsekar za specijelne predmete kot risanje, te-

lovadba, gospodinjstvo, še strok, nadzornika, ker je tega treba).

Okrajni kot tudi višji šolski nadzornik mora biti zmogel presoditi in oceniti delo v vseh literarnih in realističnih predmetih; zato se pa naj zbere primeren množ. Če pa hočete strok, nadzornike, pa morate imeti logično tudi strokovne ravnatelje, torej najmanj tri, kajti ti v prvi vrsti ocenjujejo učiteljstvo. To pa lahko upamo, da bo okrajni nadzornik, bivši strokovni učitelj, lahko tudi presodil uspeh in metodo v njemu ne lastni stroki, saj je videl delo svojega tovariša večkrat, se zanimal za isto ter eventuelno sam že poučeval, če ne drugače pa kot ljudskošolski učitelj. Tudi kot tak bo gotovo vedel, ali je učna pot primerna za dosego smotra, ki je predpisan.

Separatizem je nadalje tudi to, da naj je višji šolski nadzornik edinole učitelj iste šole, katere nadzoruj. To do najnovejše dobe ni bilo upeljano. Pokojni Schreiner je bil svoje dni okrajni šolski nadzornik, nikdar pa ni bil ljudskošolski učitelj. Kdo si upa le misliti, da ni bil dober okrajni šolski nadzornik in da ni bil najboljši višji šolski nadzornik za ljudske in meščanske šole! Gospoda, na eni strani se borimo za višješolsko izobrazbo, na drugi strani pa akademike podimo. Se vam nič ne zdi! Jaz trdim: višješolski nadzornik mora biti moč, z višjo naobrazbo, ki je v stanu šolo in učiteljstvo presojati z višjega vidika. Ne samo praksa ne, temveč tudi znanje in poznanje. Seveda pri vsem tem ne sme biti višješolskemu nadzorniku šolstvo nepoznana zadeva. Za višješolskega nadzornika bo gotovo akademik, ki se ni zanimal za nižje šolstvo, manj sposoben nego sleherni ljudskošolski učitelj. Imamo pa ljudi vsaj toliko, kolikor je sistemiziranih višješolskih nadzornikov mest, ki so akademsko naobraženi, pa jim nižje šolstvo tudi ni španska vas.

Najidealnejše bi bilo, da bi bil vsak ravnatelj učiteljskega hkratu član višješolskega sveta ter višješolski nadzornik za ljudske in meščanske šole. Ta bi potem na naraščajo lahko popravljalo to, kar vidi napačnega med šolniki. Seveda Schreiner in Bežek sta umrla, a skrbimo za to, da dobimo njima primerne naslednike.

Tako si mislim jaz nadzorstvo ljudskih in meščanskih šol. Željo imam le to, da se šolsko vprašanje reši stvarno ter spravi v tir, v katerem sigurno dosežemo smoter šole.

A. M.:

Begunsko učiteljstvo in naša žurnalistika.

Ime begunec postaja psovka. Spominja me izraza, s katerim nas je zmerjala fakinaža v Trstu, Gorici in v Kopru in nehote potezam v duhu paralelo med obema.

»Sciavo« — suženj sem bil tam spodaj — opljuvan in zmerjan, ko sem še hodil v ljudsko šolo. Na učiteljsku smo se pretepali za enakopravnost z zastopniki XX. stoletne avite-culture, danes kot mož sem v podobnem slučaju. Z menoj pa čutijo tudi ostali tovariši in tovarišice isto bol.

Begunec — psovka — ni ravno direktna, ali z njo namigavajo na nas mnogi, ko hočejo po vzoru gesla »Mi sami in samo mi« (glej »Slov. Narod« od 15. aprila št. 84.), povdarjati svojo plemensko pokrajinsko, da celo krajno superiornost napram drugim — tujcem itd.

Res je med ljudmi, ki so zapustili solčno goriško okolico, našo lepo Adrijo ali pa prišli iz mučeniške Istre, precej elementov dvomljive moralne kakovosti, toda to niso begunci. Pa saj se nihče tudi ne briga zanje. Zanimanje posveča dobro, verno ljudstvo, a še bolj njega demagoški voditelji in zavajalci vseh barv siromaku-beguncu, ki je tu radi skorje kruha. In na tem siromaku lomijo palice, tega tepejo in mučijo duševno, grene mu življenje, a mu tudi telesno škodujejo, če morejo.

Pa je zopet med temi malimi nekdo, ki je posebna tarča vsem kritikom in kavarniškim političnim junakom. To je slovenski učitelj, slovenska učiteljica, ki sta tu v svoji domovini, ki delujeta v njej, ki jim je bila in je ideal, radi katerega so danes tu.

Iz zasedenega ozemlja je pobegnilo tisoče raznih nameščencev, med njimi sorazmerno malo učiteljstva. A že med temi je bilo mnogo tovarišev (sic), ki bi bili zunanji zasedenega ozemlja morali prej ali slej proč, toda kaj to. Eden zakriči in zbor ponavlja za njim: Križaj ga oziroma nazaj, a če se vsi vrnejo, kolikor jih je tu, jih ni mnogo nad 100 (en sto), to je 1/30 vsega tukajšnjega učiteljstva, ali bodo

podobni gigantom zdrobili laško hidro. Toda kaj bi se prerekal z zakrknjenci, kaj brskal po statistiki.

Pred menoj ležita »Jutro« 14. t. m. in »Slovenski Narod« 15. aprila. V prvem listu čitam koncem članka: »Razpisana učiteljska mesta v Istri« sledeče stavke:

»Oni učitelji-begunci, ki so toliko požrtvovalni in pogumni, da hočejo kljub današnjim razmeram stati ob strani svojem nesrečnemu narodu in mu pomagati v boju za obstanek, naj se javijo nemudoma za razpisana mesta, ker jih bodo sicer Italijani z izgovorom, da ni na razpolago jezikovno usposobljenih moči, zasedli s svojimi ljudmi.«

V »Slovenskem Narodu« pa je kar poziv: »Pozivamo jugoslovenske učitelje in učiteljice v anektiranem ozemlju kakor tudi one, ki se še nahajajo v Jugoslaviji, naj nemudoma storijo svojo narodno dolžnost in vložijo prošnje na navedena mesta.« Sledi sklep članka. Tendence njegova je resnična, a posledic ne odvrnejo taki pozivi, kar hočem nekoliko osvetliti v naslednjem.

Ta poziva sta vsebinsko idealna, a v njih obliki leži ost naperjena na nas, ki moramo ob vsaki priliki, ko je razpisano kako mesto v Primorju, poslušati moralne zafrkacije ali pa plamteče klice na vrnitev. Bilo je v preteklem letu, ko sem čital o razpisih raznih mest v zasedenem ozemlju. Za sežanski okraj sem se sam zanimal, drugi za druge, in kaj se je izkazalo. Razpis je bila gola formalnost, da so mogli potem na razpisanih zasedenih mestih potrditi tam sedaj službujoče učiteljstvo. Naši dnevniki so videli že ves Kras, vso Vipavo in že koj preplavljen z Italijani iz kraljestva.

Pred časom je bil izdan poziv od viš. šol. oblasti, vrniti se v Primorje, ob polomu na Koroškem — pa na Koroško. Kaj je bil uspeh? Kdor je prosil, je ostal na cedilu, to je vse zraven duševnih muk in mnogih poti semtertja.

Nikakor ne trdim, da ni v Istri pomikanja slovenskega učiteljstva. Saj je ta dežela najnesrečnejša izmed anektirane ozemlja. Že pod Avstrijo težko stališče Slovanov je postalo pod »liberalno« Italijo neznošno. Toda kaj ste pomagali z vpitjem nai gremo nazaj? Kako prisilite Italijane v to, da sprejmejo zopet v službovanje tukajšnje begunsko učiteljstvo?

Kateri urad naj nam da spričevalo o brezhibnem političnem obnašanju?

Kam smo pristojni, ko ni še urejeno vprašanje opcije. Kar listi pišejo in kar nam poročajo o tem iz raznih uradov, se izpreminja pač kot vreme v jeseni.

Vrnite mi vsi, ki nas poganjate čez mejo v svoji ljubezni do nesrečnih bratov in sester, da bi radi šli mnogi, toda **pokažite nam konkretno pot**, podajte nam sredstvo, ki prisili Italijane, da ne bodo metali naših prošenj v koš. Naj ne bo Vaša ljubezen le fraza, vržena v svet le kot trenotni izraz Vaših ogorčenih src.

Pomagajte Klubu učiteljstva zasedenega ozemlja v njegovi akciji glede vračanja na prejšnja mesta.

Dvomim pa, da bi izveli kaj več konkretnih uspehov, kakršnih je klub deležen. Edino država stori tu kaj za nas in za trnine tam spodaj, toda ne z Vesničevim receptom klanjanja pred pariškimi močniki.

Dvomim pa zelo, da bi radi izgnanih, prebeglih in vojnih beguncev učiteljskega stanu, padla beseda disharmonije v medsebojnih razgovorih z verolomnimi, zvitimi Lahi.

V Ljubljani obstoji urad, ki daje in hoče dati direktive za vračanje v anektirano ozemlje, toda tudi njegovi uspehi so neznatni oziroma ničevi.

Na čelu urada je mož, ki posega s svojo roko celo v zadevo nastavljanja begunskega učiteljstva na razpisana stalna mesta. Od njegovega podpisa je odvisno, če dobi prosilec (prosilka) naprošeno mesto ali ne, oziroma če pride v poštev pri določanju ternopredlogov.

Tega bodi enkrat konec. Urad za zaščito beguncev in podobni uradi niso tu, da nam otežujejo bivanje tu, da nas degradira v državljane II. stopnje.

Ali se mar bojite, da ne pojdemo več dol, če bomo definitivni. Če je pa kdo med nami, ki zasluži posebne pažnje, opravite z njim, če je s tem postopanjem zadovoljen in imate povoda skrbeti zanj in za njegovo bodočnost, toda begunsko učiteljstvo **noče več vašega varuštva**. Begunsko učiteljstvo zahteva, da stopi tu Klub v energično akcijo, da bo konec raznih izjav in podpisov, ki niso na mestu.

Če pa dosežete enkrat to ugodnost, da bomo res mogli nazaj, potem verujte, da nas mnogo da slovo deželi, v kateri sega politično obzorje le od Snežnika do Kamniških planin in od Logatca do Ko-

čevja. Ljubitelji svobode, spoštuječi druge prez ozira na pripadnost k stranki ali svetovnemu nazoru, ne dobimo tu dovolj odmeva.

Zdemagogizirano ljudstvo nam ne more nadomestiti s svojo mnogokrat komaj prikrito mržnjo trdnih Kraševcev, idealnih Tržičanov, veselih Goričanov in trdovratnih Tolmincev.

Časopisje pa naj ne bo tako naivno, radikalno in naj ne odpira svojih predalov vsakemu godrnjavcu, ki čuti potrebo napisati kak nauk na naš račun.

Rekord v surovosti napram nam pa odnaša nesporno »Slovenec«, ki je lani v svoji 136. številki, od 18. junija pod naslovom »Kam plovemo« zmetal na nas vso nesnago, kolikor je je našel po kotih svoje redakcije.

Gospoda — novinarji — vedite, da se zvedamo, da je vaše delo velevažno za vzgojo naroda, ki je poverjen tudi nam, a ne jemljite nam ugleda pri njem s svojo pisavo.

Zato manj fraz, več premisleka, da ne bo nesporazumljen in ne bodo triumfirali Italijani in zrl z obupom na nas in naš boj naši idealni sorojaki Julijske Benečije.

Tu smo in tu ostanemo, vzklika pletično italijanski bersaljer, a tudi mi vam pravimo:

Tu smo, tu ostanemo, dokler nas ne nokliče nazaj faktor, ki ga bo upošteval Italijan. Listi naj se pa nikar ne smešijo več s pozivi pred fašisti, ki postajajo pozornost poskrbe, da ne pride čez mejo nobeden jugoslovanski apostol-učitelj, pa tudi duhovnik ne. Pika.

Z zborovanja „svete vojske“.

O surovosti, nenravnosti in pijančevanju, teh treh najhujših napakah našega naroda, je na javnem shodu »svete vojske« dne 10. t. m. predvsem poročal tovariš nadučitelj Rudolf Horvat.

Glede surovosti meni, da je prva dolžnost staršev in vzgojiteljev **poučevati otroke o lepem vedenju** ter jih zlasti o lastnim **zgledom** navajati k **plemenitemu ravnanju**. Odrasli mladini priporoča vstop v razna **kulturna društva**, ki pa morajo v pravem duhu vršiti svojo vzvišeno nalogo.

Za odrasle sploh je pa najvažnejši kulturni činitelj **časopisje**, ki pa bo dosegalo svoj pravi namen šele tedaj, ko izginijo iz njega raznovrstne psovke in surovi napadi na cele stanovce.

Za odpravo oziroma omejitve **nenravnosti** predlaga sledeča sredstva:

1. Etični **vzgojni pouk**, ki temelji v **verouku**. Da bo pa dosegel le-ta svoj namen, naj odpade stari verbalizem, to je dobesedno učenje katekizma na pamet.

2. **Nacionalno vzgojo**, toda ne fašistovske, to je zločinske, kakoršno je menil nek primorski akademik, da hoče baje naše učiteljstvo upeljati v šole; zakaj le s pravo narodno vzgojo se otrese naše ljudstvo čimprej onega suženjskega duha, ki v njem tči že 1300 let. Na ta način bo pa vsaj v prihodnje moči preprečiti narod take moralne propalosti, v kakršno je zaslilo zlasti naše narodno nezavedno ženstvo v sedanji Julijski Benečiji; medtem ko se ni iz narodnega nasprotstva nobena Italijanka prostovoljno udala kateremu izmed naših vojakov, ko so pred leti zasedle bivše avstrijske čete italijansko Benečijo.

3. Pouk o **spolnosti**, ki naj ga vršita oče in mati o pravem času.

4. **Nadzorovanje** doraščajoče mladine, predvsem glede oseb, s katerimi občuje.

5. Prepoved **nemoralnih** knjig, slik, gledaliških in kinematografskih predstav ter posebno **premoderne ženske obleke**.

6. Ker so **prenapolnjena stanovanja** pogostoma povod nemoralnega življenja, naj vlada preskrbi čimprej za zadostna in primerna stanovašišča.

7. Oblastva in gospodarji naj pripomorejo s primernimi **predurmi** svojim uslužbencem **zgodaj se ženiti**.

Nikakor pa ni poročevalec proti plesu, če se isti vrši dostojno in pod dobrim nadzorstvom.

Z ozirom na surovost in nenravnost konstatira še univ. prof. Ozvald, da sta ti napaki **simptomi bolne duše**, ki jo je treba preustrojiti s pozitivnim delom.

Nato navede tri vire teh napak:

Prva in glavna kal je institucija **kino**, ki naj se odpravi in nadomesti s cenim gledališčem.

Druga kal je dostop nedoraslim k **porotnim razpravam**, a tretja je — **ulica**, koder stopajo napol naga dekleta.

Prof. Fr. Vadnjal priporoča glede vzgoje, da se srednješolska mladina iz-

loži iz političnih organizacij in iz telovadnih društev.

Smatra za zlo tudi preveliki pohlep po zabavi ter pozivlja policijsko oblast, ki naj pazi posebno strogo, da se ne prekorači policijska ura.

Končno predlaga ustanovitev neke vrste **navrstvene policije**.

Tovariš Horvat poroča nato še o **pijančevanju**. Iz tega poročila podajemo samo eno točko, ki so splošno zanimive ter druge, ki se tičejo predvsem šolstva in učiteljstva.

1. Vsak gostilničar mora prodajati poleg opojnih tudi brezalkoholne pijače.

2. Brez vsake posebne obveznosti mora dati hrano tudi abstinentom.

3. Kaznjivo je žaljivo smešenje abstinentov.

4. Na »Roditeljskih sestankih« naj se poroča poleg drugega predvsem o alkoholizmu.

5. Vsak drugi mesec morajo šolska vodstva predlagati šolskim oblastem **statistični pregled šolskih abstinentov**; zato naj bo pri mesečnih konferencah na dnevnem redu tudi stalna točka n. pr. »Naša abstinenca«.

Zelo zanimivo je, da je izdalo ministrstvo narodnega zdravja v sporazumu z ministrstvom prosvete poseben »Načrt zakona za pobijanje alkoholizma«, ki vsebuje po večini navodila za gostilne.

K temu načrtu je pa dostavilo naše poverništvo za socialno skrb nekaj prav dobrih pripomb, iz katerih navajamo samo sledeče:

V svrhu sistematične državne protialkoholne propagande naj se imenujejo strokovni **potovalni učitelji**, katerih naloga bi bila, vršiti vsestransko propagando:

1. urejevati in voditi protialkoholna predavanja, diskusije, razstave, izlete, dramske uprizoritve itd.;

2. predavanja naj bi se vršila v obliki ciklusov s sodelovanjem krajevnega izobraženstva brez razlike političnega mišljenja;

3. ob takih prilikah naj bi se vršil ob navzočnosti krajevnih političnih, šolskih in drugih zastopnikov ljudstva razgovor o boju proti alkoholizmu s posebnim oziranjem na dotični kraj;

4. potovalni učitelji naj bi skušali po predavanjih v šolah — v kolikor niso tega storili že učitelji sami — organizirati mladino v protialkoholne krožke. Tak krožek naj bi se delil v dve vrsti članov, in sicer abstinate in zmernike; mladina do končanega 18. leta naj bi pristopila k abstinentom.

Pri vseh oblastvih I. inštanca, političnih ekspoziturah, policijskih komisariatih in kr. policijskih ravnateljstvih, naj bi se poveril uradniku referat o vseh alkoholnih in protialkoholnih zadevah. Ta referat naj bi stal potem svojega urada v stalnem stiku s krajevno zdravstveno oblastjo.

Vsem šolskim in javnim knjižnicam naj se na državne stroške priklopi slovenska in srbohrvatska **protialkoholna literatura**.

V večjih krajih naj se ustanove **pivnice za mleko in pristne sadne sokove**, združene s prodajo svežega in suhega sadja, medu in kruha.

Društvom in organizacijam, ki se zavzejo v to, da se vrše njih **izleti na brezalkoholni podlagi**, naj se dovolijo na državnih železnicah **vozne ugodnosti**.

Vse **veselice** in druge prireditve **protialkoholnih društev** in organizacij naj bodo **tlavka proste**.

Socialno-gospodarsko in kulturno žensko društvo v Ljubljani.

17. marca t. l. je bil izredni občni zbor »Sloge«, ki je soglasno sklenil reorganizacijo »Sloge« v »Socialno-gospodarsko in kulturno žensko društvo«. Namen novega društva je glasom Š. W. pravil: »Namen društva je, da pospešuje kulturni, socialni in gospodarski razvoj slovenskega ženstva. Ta namen hoče doseči s tem, da bo izdajalo periodične publikacije in knjige; da bo prirejalo predavanja in poučne tečaje iz vseh panog kulturnega in socialnega življenja; da bo nastopalo za politične pravice žen, ne da bi se s tem vezalo na katerikoli politično stranko; da bo snovalo lastne gospodarske naprave; da bo podpiralo vsa stremelja, ki so v skladu z njegovim namenom in bo posvečalo največjo pozornost socialnemu položaju žen in delovalo za njegov povzdig. Bavilo se bo pa tudi z vsemi vprašanji, ki zadevajo telesno in duševno zdravje narodnega podmladka«. Iz teh določb je jasno razvidno, da hoče novo društvo oživeti moderno žensko gi-

banje med Slovenkami. Zato vabimo vse žene, ki jim je na tem, da sodelujejo po svojih močeh in zmožnostih za napredek ženstva in naroda, da pristopijo k društvu. Vsaka, ki se zanima za žensko gibanje, naj se javi, dobila bo vsaka potrebna pojasnila. Odborove seje društva so javne, dostop na seje imajo vse članice in se jih lahko udeležujejo s posvetovalnim glasom. Dokler nima društvo svojih prostorov, bodo odborove seje v šentjakobski šoli, II. nadstropje. Vsa pojasnila, osebna in pismena, pa daje vsak dan, razen sobot, nedelj in praznikov od 3.—5. Alojzija Štebijeve, Ljubljana, Dunajska cesta 25. — 17. t. m. je bil soglasno izvoljen za dobo enega leta sledeči odbor: Alojzija Štebijeve, predsednica; Magda Sterletova, podpredsednica; Vera Albrechtova, Marija Debeljakova, Lidija Gorupova, Vida Jerajeva, Vida Novakova, Malči Prijatelj, Mara Puntarjeva, Ivana Slugova, Albina Svetkova, Helena Škuljeva, Milka Umbergerjeva in dr. Anjuta Zalokarjeva, odbornice; Vita Zupančičeva in Lea Kobalova za namestnici; Iva Logarjeva in Klementina Vehovčeva za pregledovalki računov.

Zlasti pričakujemo, da bodo sodelovale v tem društvu slovenske učiteljice, ki so v prvi vrsti poklicane vzdramiti naše ženstvo, da bodo pridobile društvu čim več članic in naročnic **ženskemu listu**, ki ga bo pričelo izdajati društvo v najkrajšem času. Naj ne bi bilo še tako majhnega kraja širom Slovenije, kjer ne bi našel učiteljica zbirala žen k skupnemu delu za navedenimi cilji. Da ne zaostanemo za svojimi sestrami Srbinkami in Hrvatinkami, je dolžnost vsake Slovenke, da moralno in gmotno vzdržujemo edini ženski list, ki naj postane naše skupno ognjišče, ki nas bo ogrevalo, kojemu neumorno donajamo goriva, da nam ogenj na njem ne pojenja!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za mesto Ptuj** in ptujski okraj ne priredi izleta dne 7. V. t. l. v Zavrč, kakor je bilo sklenjeno pri zborovanju dne 9. IV., ker so radi volitev gostilne zaprte. O izletu sklepa še tekoči teden odbor. Ivan Klemenšek, t. č. predsednik.

+ **Litijsko učiteljsko društvo** ima svoj redni občni zbor v soboto dne 30. aprila t. l. ob 13. uri v Litijski s sledečim vzporedom:

1. Otvoritev občnega zbora.
2. »Učiteljica in gospodinjstvo«, predava tovarišica Jerica Zemljanova.
3. »Iredentizem«, predava tovariš Tone Lazar.
4. Odborovo poročilo.
5. Volitev novega odbora.
6. Slučajnosti.

Zaradi važnosti zborovanja in društvenega ugleda prosimo, da se udeležite prav vsi. Odbor.

+ **Zborovanja Tržiškega krožka** Okr. učst. društva za Krški okraj, ki se je vršilo dne 7. apr. t. l. v Mokronogu, se je udeležilo 48 tovarišev in tovarišic. V otvoritvenem pozdravu vsem zborovalcem in imenom zasluznemu g. nadzorniku L. Stiasny, tovarišem in tovarišicam izven krožkovega območja in zasluznim krožkovim duševnim in mecenom, — omenja tov. naduč. V. Klanšek, da nas je na naših zborovanjih vedno in povsod spremljala le velika misel nesebičnega in smotrenega dela za povzdigo šole, naroda in stanu. Jasno je začrtana naša pot, pri kateri ni ostati, ampak naše misli gredo višje in višje... Zavedamo se, da je šola svetišče, kamor stopamo premišljeno pripravljene duše, da je mladina ideal, nam izročena v oblikovanje, vemo, da je med široko ljudsko maso naša izvenšolska delavnica, v katero stopamo ob vsaki priliki ter ne poznamo uradnih dni in ur, ampak delamo vedno in vsepovsod in to nam bodi za uspehe najsigurnejša garancija. Ne zabimo bratov onkraj, ker so naše krvi in pomagajmo jim kvišku. Pozdravljal je v znamenju prosvetnega, kulturnega in narodnega dela, v katerem je zmagata zasigurana.

Na brzojavni pozdrav vodje prosvetnega poverništva g. Skaberneta se mu vračajo iskreni pozdravi zborovalcev.

V referatu: »Podrobni učni načrt za prirodopis in prirodoznanje« poda tov. naduč. I. Pirnat splošne smernice, ki naj bi nas vodile pri sestavi teh načrtov.

Pri stvarni in vseskozi, zanimivi debati, katere so se s posebno živahnostjo udeleževali g. nadzornik, tovariši Lunaček, Berce, Levstik in Rojc, so prišli v razgovor tudi podrobni učni načrti, katere je sestavil tovariš Levstik iz Krškega in se je sklenilo, da se je baviti s tem predmetom najintenzivneje, da bo delo kar moč popolno dovršeno. V ta namen se pomnoži anketa, ki ima izdelati načrte za zemljepis in zgodovino še z nekaterimi člani in dovrši tudi to delo. Po dokončanih učnih načrtih za realije bomo stremeli za knjižnicami, v katerih bo zbrana snov po načrtih. Glede maksimalnosti oziroma minimalnosti zmagajmo, da naj bodo načrti maksimalni, ker puščajo učitelju prost razmah in tudi lokalnih razmer ni moč ukeniti.

Bivšemu požrtvovalno-delavnemu predsedstvu tov. T. Grčarju, ki je premeščen v službovanje na Barje, se izreče za trud zahvala.

Prihodnje zborovanje se bo vršilo v soboto dne 21. maja t. l. v Št. Janžu istočasno z anketo za sestavo načrtov za zemljepis in zgodovino.

Po zanimivem in vsestransko dobro uspelem zborovanju se snidejo zborovalci veselih obrazov pri skupnem obedu, po katerem so se nepriljudno menjavale vesele pesmi z živahnimi in odkritimi prijateljskimi razgovori, ki so mogoči le pod okriljem našega iskrenega in nesebičnega tovarštva.

+ **Iz odborove seje »Društva vpoškojenega učiteljstva«** z dne 6. t. m. — Poleg običajnih točk se je prečital zapisnik zadnje seje in se odobril. Tajnik je poročal, da so bili v teku dveh mesecev trije smrtni slučaj in sicer: Ravnikar, Wencowsky in Engelman; za nje se je izplačalo 738 kron. — Prošnja na magistrat za cenejši premož v Ljubljani stanujočim je imela uspeh. Mnogim članom se je ugodilo. — Podporni član g. G. H. iz Šostanja nam je poslal 12 K podpornice; hvale mu! — Sprejemnice so se odposlale: Ag. Bregar, Mart. Brezniku, Franc Vrečku in Iv. Trobeju v Slov. Gradec. — Mnogim članom in ne članom, ki so prosili odbor, da naj jim poizve o rešitvi njihovih vlog na viš. šol. svetu ter jim poda kake nasvete, kako priti do povišanja njihovih plač, se je deloma ugodilo. — Na zahtevo policijskega ravnateljstva se je istemu poročalo, da ima društvo 124 pravih in 14 podpornih članov. — Za časa snovanja učiteljske pragmatike se je izročil kratak koncept za zvišanje naših prejemkov s priporočilom gosp. poslanca I. Reismu. — Neko hranilnico se prosi za podporo. — Nastali so novi društveni stroški pri čekovnem uradu pod imenom manipulacijske pristojbine, katere je blagajnik že izplačal v znesku 41.19 K. — Odbor je vzel tajnikovo poročilo na znanje.

Blagajnik predlaga, da se radi naraste draginja pristopnina zviša z 1 K na 1 D; vsak smrtni slučaj pa mesto 2,60 K na 1 in pol dinarja. Drugi član odbora pa je za to, da se pristopnina zviša na 5 dinarjev. Sklene se, da se o teh predlogih, kakor tudi o predlogu, da se čez 70 let star nihče več ne sprejme v društvo, sklepa pri občnem zboru, ki bo dne 8. junija t. l.

Za nove člane se sprejmejo: Ana Engelman, Marija Slomšek in Marijana Majer. Izključita pa se en član in ena članica.

Pri posameznih navetih se soglasno in odločno sklene, da se napravi vnovič dobro podprto in rezko prošnja na ministrstvo prosvete v Beograd, ki se predloži potom poverjeništvu prosvete po treh osehah, ki gredo v avdienco tja.

Treba je res korakov, da odpravimo naš žalosten položaj, kakršnega nam slika Bukovski poet:

Umirati in ne umreti —
to položaj je pač strašan,
ki ga deležen si na sveti
učiteljski ti veterani!
Za žrtev, trudov preobilo
ti starčku, beda je — plačilo!

Prošnja navaja, da se nas je pozabilo, kako potrebni smo zvišanih prejemkov; dalje da smo te velikim trudom pošteno zaslužili in slednjič, da se nam pokojnina nakaže v dinarski valuti s prikladami po zakonu z dne 23. julija 1919 členu 33 ter zjednači s pokojnino, ki jo učitelj dobiva danes, ko stopa v pokoj. V slučaju pa, da bo draginja še naraščala, tudi ta ne bo več zadostovala.

Po izčrpanem dnevnem redu je zaključil predsednik sejo. S. P.

+ **Učiteljsko društvo za kočevski okraj** je zborovalo dne 9. aprila v Velikih Laščah. Navzočih je bilo 39 članov, med temi 6 novih. Izmed odsotnih se ni nihče opravičil, česar pa nikakor ne odobravam. Dolžnost vsakega člana je redno posečanje zborovanj, ako pa je kdo zadržan, naj vsaj opraviči svojo odsotnost.

Predsednik je v kratkih besedah orisal trnjevo pot slovenskega učiteljstva. V onih dneh najhujšega tpijenja, najbridkejšega zapostavljanja in največje bede je stal na čelu našega društva mož jeklenege značaja **Franc Stefančič**, nadučitelj v Velikih Laščah.

Predsedoval je društvu od l. 1908.—1920. Vdihel je društvo preko Golgotе do vstajenja, ki smo ga pričakali v Jugoslaviji. V znak hvaležnosti je imenovalo društvo tov. Stefančiča častnim članom in mu poklonilo diplomu. Ginjen se je zahvalil za izkazano odlikovanje in znatno podprlo društveno blaginjo. Hvala in čast mu!

Drugo točko dnevnega reda je izpolnilo predavanje tov. Alfonza Završnika: »Šolstvo v Sibiriji«. Kot vojni ujetnik je preživel 5 let v Sibiriji in okusil nasilje carizma in boljševizma. Prinesel je s seboj večjo zbirko slik, fotografij in različnega denarja. Živo nam je slikal bedo sibirskega učitelja-izgnanca, opisal pa tudi moderno opremljeno šolo v sibirskem mestu. Predavanje je bilo vseskozi zanimivo — videl si se v duhu predstavljenega v sirske razmere. Tov. Završnik je žel zasluženo pohvalo in priznanje po končanem predavanju.

Pravila okr. uč. društev, objavljena v Uč. Tov. št. 21. lanskega leta, so bila sprejeta z malimi izpremembami, vendar bomo o njih še sklepali pri prihodnjem zborovanju.

Pri oddaji učiteljskih službenih mest naj veljajo smernice, ki smo jih sprejeli na tem zborovanju, da se ognemo vsaki korupciji in protekciji.

1. Pri nameščenju veljaj vselej načelo, da je upoštevati: a) službeno dobo, b) službeno očevo, c) družinske razmere.

2. Vsako definitivno mesto mora biti oddano potom razpisa oziraje se na gorenje tri točke in brez ozira na morebitno dosedanje pridelitve.

3. Maturantov ni nastavljal na enorazrednice.

4. Dve službeni leti, ki jih je kdo prebil na oddaljeni enorazrednici, naj štejejo pri kompetenci za tri.

5. Vsako učno osebo je takoj odpustiti iz službe, ako ne bi hotela služiti na zaprošenem mestu.

Sprejeli smo nadalje resolucijo, da višji šolski svet čimprej nakaže in izplača upravičencem selitvene stroške.

Protestiramo proti odslovlitvi komunističnega učiteljstva iz službe brez disciplinarne preiskave.

Tov. Vrbič predlaga, naj bodo mladinski spisi trdnj vezani z vrstico, ne z žico, oprema naj bo trpežna in ne luksurjozna, pridejan naj bo tolmač manj znanih besed, in mladinski pisatelji naj se ogibljejo tujk.

Društvena članarina znaša 250 K. Društvo pristopi k čekovnemu prometu. V kratkem razpošljemo položnice, po katerih naj vsak čimprej pošlje vsaj polletno članarino. Morda se kateri izmed neudeležencev tudi denarno opraviči?

Prihodnje zborovanje bo 4. junija v Sodražici. Predavanje tov. Vrbiča »O zadružništvu« in občni zbor!

Tajnica.

Vestnik meščanskih šol.

Odborova seja našega društva v Celju dne 3. IV. 1921. Predsednik pozdravi navzoče in potrdi sklepčnost. Nato poroča o došlih in izdanih dopisih. Med drugimi omeni posebno tudi odlok pokrajinske vlade o potrditvi pravil. Glavni namen seje je bil, spraviti posamezne točke, ki so jih obravnavali doslej odseki, v sklad in odposlati na pristojna mesta.

Glede nadzorovanja in nadzornikov se je odbor po temeljiti debati odločil za sledeči predlog: »Učiteljsko društvo m. š., ki je v njem doslej včlanjenih približno 120 tovarišev in tovarišic, prosi, naj merodajne oblasti v svrhu enotnega razvoja meščanske šole postavijo iz vrst meščanskošolskega učiteljstva enega samega nadzornika za vse meščanske šole. Vse uradovanje meščanske šole bodi v direktni zvezi z njim brez posredovanja okraj. šol. svetov izvenmeš. gospodarske posle.

Ker pa bi bilo delo takega nadzornika preveliko, prosimo, da se za prehodno dobo iz vrst starejšega mešč. učiteljstva imenujejo posvetovalci za posamezne stroke, ki imajo nalogo, večkrat posečati mešč. šole in dajati učiteljstvu navodila, ne da bi imeli pravico ocenjevanja.

Če bi se ta predlog ne dal izvesti, prosimo, da oblasti uvedejo prepotrebne ravnateljske konference, ki bi naj bile vsaj štirikrat na leto.

Z ozirom na učno obveznost je bilo sklenjeno: Učna obveznost bodi za strokovnega učitelja najmanj 22 ted. ur, največ 25 ted. ur. Za vsake 4 ure jezikovnega pouka in načete 4 ure se uračuni 1 ura za popravno nalogo. Učiteljem druge skupine gre za pouk v računstvu v vsakem razredu po pol ure za popravno nalogo. Vrh tega imajo upravniki zbirki in knjižnice vračunjeno: za prvo skupino 1, za drugo 2 in za tretjo 1 ted. uro; za knjižnico tudi 1 ted. uro. Učna obveznost ravnateljev do 3 razrednih šol je najmanj 10, največ 15 ur na teden. Za vsak nadaljni razred pade obveznost za 2 ted. ur.

Nadure se štejejo od minuma in znaša njih nagrada 80 K za tedensko uro na mesec. Neobvezni predmeti se štejejo v učno obveznost, a le pod pogojem, da prejema vsakdo, ki ima poleg svoje strokovne usposobljenosti še specialno usposobljenost, predpisano za dotični predmet, za vsako uro v tem predmetu brez ozira na obveznost najmanj 50% normalne nagrade za naduro. Če je s takimi urami prekoračen minimum, je prejemek za dotične ure potem 150% normalne nagrade za nadure. Nadomeščanje odsotnega tovariša se nagradi v smislu nadure, če traja več nego 14 dni. Takojšnja ureditev vprašanja učne obveznosti je nujna potreba in naj se izvrši vsaj do konca tekočega šolskega leta. Takse za izpite privat. učencev za meščanske šole naj se primer- no povišajo, kakor so se že ponovno povišale takse za druge izpite na srednjih šolah.

Prav tako bridko občuti meščanskošolsko učiteljstvo neurejenost glede svojih plač. Vztraja pri tem, da imej strok. učiteljstvo za en činovni razred višje prejemke kakor ljudskošolski učitelj istih let, kar odgovarja prilično 25% poviška. Ravno tako naj ima ravnatelj nekoliko doklade več nego vodja ljudske šole z istim številom razredov. Vodje meščanskih šol naj imajo pravico do prostega stanovanja, oziroma stanarine. Ker ima osnutek novega zakona tudi tozadevna določila, ki pa se še ne udeležujejo, naj ostane za prehodno dobo stari zakon v veljavi. Zadeva naših prejemkov naj se uredi takoj.

Nekatere meščanske šole so prenapolnjene z učenci. Število učencev ne sme v posameznih razredih presegati števila 40.

Najbolj se občuti pomankanje učil za zgodovino in zemljepis, ker se je bivša vlada najbolj brigala za nemško zgodovino in nemške pokrajine. Mladina naj vzljubi jugoslovansko domovino. To je le mogoče, če jo spozna vsaj potom primer- nih slik. Zato prosimo, naj oblast poveri naše

umetnike, da na licu mesta naslikajo naše najlepše pokrajine in mesta. Te slike naj se z barvnimi kamnotskimi razmnože in prodajajo šolam.

Meščanske šole delajo po vsakovrstnih ali tudi nikakršnih načrtih. Višji š. svet naj omogoči, da izidejo v najkrajšem času normalni načrti, enotni za vsa država.

Iz Jugoslavije.

Zakon o narodnih nošah. Pod tem naslovom piše »Narodna Prosveta« sledeče: Projekt zakona v narod. šolama, ki je pretežno i po dana izradila naročita komisija, odbačen je potpuno i g. ministar prosvete naročnim pismom tražio je od glavnog prosvetnog saveta da izradi nov zakonski projekt. Prosvetni Savet odredio je g. Mih. Stanojevića in g. Ljubu Protića, da prethodno izrade glavne principe, koje treba uneti u novi zakon o nar. školama i uporedio sa tim, da navedu i odredbe pokrajinskog zakonodavstva o tim načelnim stvarima. Čim budu definitivno precizirana glavna načela, na kojima ima počivati novi zakon (s obzirom na odredbe u nacrtu ustava), odmah će se pristupiti izradi celokupnog projekta. Zakon o narod. školama biće medju prvima na dnevnom redu posle ustava.

Proračun prosvetnega ministristva. Iz Beograda poročajo: Kljub temu, da se je finančni minister resno trudil, da bi se debata o proračunu za leto 1921/22. končala za časa, to je do 20. t. m., je bilo to nemogoče, ker so se doslej vršili šele štirje proračuni. Debata o proračunih ne bo mogla biti končana pred koncem prve polovice maja. Razen proračuna ministristva za promet je na dnevnem redu sedaj tudi proračun prosvetnega ministristva, ki znaša skupaj 235.500.000 dinarjev, dočim je znašal lani ta proračun za Srbijo in Črno goro 67.808.852 dinarjev, za ostale pokrajine pa 368.749.707 K. Ta povišek gre večinoma na račun povečanja števila učiteljev in profesorjev. Potem na račun kulturnih in humanitarnih društev in na račun zvišanih subvencij za gledališča. Izdatki za srednješolski in ljudskošolski pouk so bili za več kakor dvojno zvišani. Minister prosvete je v spremnem pismu finančnemu ministru obrazložil te izdatke in izjavil, da so neobhodno potrebni kulturnemu napredku naše mlade države, ki je v tolikih bojih in vojnah precej zaostala v kulturnem ožiru. Treba nam je več šol, več učiteljev in več gledališč, katerim ne smemo odrekati važnosti za narodno vzgojo. Razprava o proračunu prosvetnega ministristva bo trajala najmanj dva do tri dni. Verjetno je, da se ta proračun ne bo skoro nič zniževal.

Osebná dohodnina. Z ozirom na vedno se ponavljajoča vprašanja, zakaj v aprilu toliko davka, naj služi sledeče pojasnilo: Z aprilom se je uredila dohodnina in invalidski davek po že objavljeni test-vici za tekoče kalendarično leto. Pri tem obračunu pa še niso upoštevane vodstvene in opravilne doklade, kakor tudi ne nagrade za meščanske šole. To se uredi naknadno deloma tekoči, deloma prihodnji mesec, kakor tudi dohodnina za preteklo leto. Ker so se pa v l. 1920 pridržavali na osebni dohodnini razmeroma nizki mesečni zneski (največ 25 K), zato se bo vplačilo zaostale dohodnine porazdelilo na več obrokov, da ne bo učiteljstvo naenkrat preveč obremenjeno.

Učitelji in vojaška dolžnost. Iz Beograda poročajo: Minister prosvete Pri-bičević je stavil na seji ministrskega sveta predlog, naj učitelji opravijo svojo vojaško dolžnost med počitnicami. Vojni minister sestavi glede tega načrt, ki se predloži ministrskemu svetu v odobritev.

25letni jubilej je praznoval naš tovariš Jakob Dimnik dne 20. aprila kot občinski svetnik ljubljanski. Ustanovitev III. in IV. mestne deške ljudske šole in meščanskih šol ljubljanskih so bili njegovi referati v občinskem svetu. Vseh teh 25 let je tudi član kuratorija mestnega deškileškega liceja. Dimnik je bil zastopnik občinskega sveta v mestnem šolskem svetu in zadnji dve leti zastopnik staršev v višjem šolskem svetu.

Iz Radvanja pri Mariboru. (Dopis.) Na petrazredni narodni šoli v Radvanju sta do 15. maja 1921 razpisani v stalno nameščenje 2 službi za učitelja in 2 za učiteljice. Za te službe naj ne prosijo osebe, ki hrepene po mestu in zabavi, temveč one, ki čutijo v sebi zvanje ne samo za dober šolski poduk, temveč tudi za podrobno narodno delo izven šole, kakor n. pr. poduk v goslih in glasovirju, ustanovitev javne šolske knjižnice, prirejanje dramskih predstav, petje, gláshba, telovadba, širjenje Jugoslovanske Matice, ustanovitev Ciril-Metodove podružnice, sodelovanje pri občini, posojilnici itd. Te potrebe zahtevajo, da stanujejo učne moči

v Radvanju in ne v mestu. Stik z narodom je tu najnujnejša potreba. Dobrodošel vsakdo, ki čuti v sebi zvanje podobnega dela za narod. — Šolsko vodstvo.

† Josipina Ješovnikova. Dne 6. aprila je umrla v Št. Rupertu Sl. g. gospa Josipina Ješovnikova, soproga upokojenega tov. nadučitelja Simona Ješovnika. Bila je 41 let učiteljica ročnih del v Št. Rupertu, kjer je neutrudljivo pomagala svojemu soprogu vzgajati mladino domače petrazrednice. Gospa Ješovnikova je podarila svojemu narodu 5 zavednih, nadebudnih otrok, ki so danes — razven v vojni padlega sina Srečkota — vsi v lepih državnih službah. Njeno slovensko srce je nad vse čislalo zlato gostoljubnost, tako na lepem domu »Štrleku« kakor tudi v vinogradih na krasnih »Jazbinah«. Bila je velika ljubiteljica prelepega našega slovenskega petja. Kolike hvaležnosti je bila deležna blaga pokojnica v vrstah preprostega naroda, je pokazal nadvse sijajni pogreb dne 9. t. m., kakoršnega še ni videl Št. Rupert. V slovo nepozabni pokojnici je govoril ob odprtem grobu župnik g. Ivo Pajtlar. Blagi gospe svetila večna luč.

Vse izprašane otroške vrtnarice v Jugoslaviji naprošam, da pošljejo sigurno svoj natančni naslov na strokovno tajništvo poverjenstva UJU v Ljubljani (Učiteljska tiskarna), in sicer najkasneje do 28. t. m. Ugotoviti je število izprašanih otroških vrtnaric, kar je zelo važno. Pri-pomni naj se na prijavi, je-li otroška vrtnarica nastavljena ali ne. — Minka Kostanjevec, voditeljica deške stanice v Ptuj.

Himen. Tovariš Josip Ambrožič, učitelj na l. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani se je poročil dne 3. t. m. z gospičično Fani Umbergerjevo, hčerko posestnika v Mokronogu. Bilo srečno!

Poročila se je 7. t. m. tovarišica Leonida Heržogova učiteljica v Ljutomeru z g. Matkom Rauterjem gimnazijskim profesorjem Novoporočencema — obilo sreče!

Mladina celjske deške osnovne šole je nabrala svojim bratcem in sestricam onkraj zahodne meje znesek 1104 K, ki se je odposlal Jugoslovanski Matiči!

Plače državnih nameščencev. Komisija finančnega ministristva je izdelala načrt naredbé za izenačenje plač in pokojnin državnih nameščencev razen ljudskošolskega učiteljstva in profesorjev. Naredba se predloži ministrskemu svetu v odobrenje.

Članarina in darila za učiteljski konvikt. Ljubljanski učiteljski pevski zbor 3175.20 K kot čisti dobiček koncerta z dne 7. aprila. — Ivan Šmajdek s Krtine pri Domžalah, v spomin blage in dobre bote-terce pokojne gospe Neže Tomanove iz Moravč 100 K.

Neodrešena domovina.

r Sežansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 10. marca. Na zborovanju je referiral tov. Kenda o izidu deželne učiteljske konference. O reviziji šolske samouprave sta govorila tov. Hreščak in Pahor, ki sta zavzela stališče, kakršno zavzema v tem vprašanju vse učiteljstvo. O zastopstvu v okrajni šolski svet se je učiteljstvo ponovno izreklo, da bo vztrajalo na tem, kar je že sklenilo. Izvoljena sta bila namreč tov. Strekelj in tov. Hreščak; slednjega pa civ. komisariat noče priznati. Učiteljstvo je sklenilo vztrajati in za slučaj ožjih volitev vzajemno pokazati svojo trdno voljo.

r Razpisane službe. Okrajni šolski svet v Pulju je razpisal večje število učiteljskih mest s hrvatskim učnim jezikom in sicer v puljski občini 4 mesta, v vodnjanski občini 3 mesta, v kanfanarski občini 1 mesto, v svetvičenski občini 3 mesta, v barbanski občini 6 mest. Prošnje je vlagati pri puljskem okrajnem šolskem svetu do 30. t. m. — Tovariše, ki bi imeli veselje preizkušati svoje telesne moči v boju s puljskimi fašisti, opozarjamo na tozadevni razpis in priporočilo v »Jutru« z dne 14. t. m. ozir. v »Slov. Narodu« istega dne.

r Zborovanje društva »Unione magistrale giuliana« v Trstu. V dne 11. in 12. marca t. l. je zborovala v Trstu zveza italijanskega nacionalistično - liberalnega učiteljstva Julijske Benečije. Zborovanja so se udeležili odposlanci vseh deželnih učit. društev in svoja zastopnika je poslalo tudi osrednje društvo iz Rima. Na dnevnem redu je bila, poleg drugih, tudi točka o gospodarskih in moralnih zahtevah učiteljskega stanu, dalje točka o bodoči preuredbi šolstva zasedenega ozemlja. Stališče, ki so ga zavzeli zborovalci, je razvidno iz obširnega dnevnega reda, ki ga navajamo v skrajšani obliki: V oči-

gled najni potrebi, da se deželna zakona Istre (iz l. 1908.) in Goriške (iz l. 1906.) nanovo preurede v smislu popolnega izenačenja učiteljskega stanu z drugim, z enakovrednimi nauki opremljenim deželnim uradništvom, se zahteva, da se 1. priznajo meščanskošolskemu učiteljstvu na deželi iste pravice, kot jih ima v Trstu; 2. gmojni položaj učnega osebja ženskega spola naj se izenači z moškim; 3. pokojninsko vprašanje službojočega učiteljstva naj se uravna po novih preuredbah; 4. da se do popolne izvršitve teh učiteljskih postulatov, dovolijo učiteljstvu primerni predujmi na račun končne ureditve, in sicer a) učnim osebam brez družine predujem mesečnih 100 lir; b) oženjencem obremenjenim z 2 osebama mesečnih 150 lir; c) oženjencem s 3 ali več osebami mesečnih 200 lir. Ta predujem naj se meščanskošolskemu učiteljstvu z izpitom zviša za 50%, onemu brez izpitov za 40%. Vsi poviški naj imajo veljavo od januarja 1921. — Glede preuredbe šolstva so se zborovalci, videč stanje, v katero je zašlo šolstvo Julijske Benečije po krivdi nesposobnosti vladnih krogov, izrekli za rešitev tega važnega vprašanja od strani učiteljstva samega. V to svrhu pozivajo osrednje vodstvo v Rimu, da ustanovi v okrilju organizacije poseben odbor pomnožen s šolniki iz krajev Julijske Benečije, ki naj po temeljitem proučenju italijanskih in avstrijskih šolskih zakonov končno veljavno uredi šolstvo v modernem duhu. Pri tem delu naj velja načelo, da je vzeti iz obojih šolskih zakonodaj, kar je dobrega in to uveljaviti po vsej državi. To delo bo mogoče ustvariti po uverjenju zborovalcev najkasneje do decembra letošnjega leta.

Književnost in umetnost.

Novi moški zbori. Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« je založilo »Pet veselih pesmi« Emila Adamiča. Vsebine: Ivo Peruzzi: Fantovska, Ivo Peruzzi: Za plotom, Ivo Peruzzi: V jutru, Cvetko Golar: Ali ne izhaja jasna zanj?, Cvetko Golar: Mlada pesem. Cena partituri 5 dinarjev. Dobi se pri društvu in v vseh ljubljanskih knjigarnah (tudi v učiteljski). Pevskim društvom in pevcem te vesele lepe in netežke moške zборе najtopleje priporočamo v nakup.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Marica II.: Pričakovali smo stvarnega odgovora na članek, ki ga je priobčil »odsek z srbohrvaščino« v štev. 15. našega glasila, a to Vaš odgovor ni, vsled česar ga nismo mogli sprejeti v list.

Vse sotrudnike prosimo malega potrpljenja.

Odgovorni urednik:

Franc Štrukelj.

Last in založba UJU — poverjeništvu Ljubljana.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

RAZPIS SLUŽB.

Na javnih mestnih osnovnih in meščanskih šolah v Ljubljani razpisuje se vsled privolila vršnega šolskega sveta z dne 5. aprila 1921. pod št. 4282 šestoro kreiranih učnih mest za srbohrvaščino v stalno nameščenje, in sicer: troje za učitelje in troje za učiteljice. Prosilci in prosilke za omenjene službe morajo biti usposobljeni (usposobljene) iz srbohrvaščine kot učnega jezika. Pravilno opremljene prošnje je po predpisani službeni poti vlagati pri podpisnem mestnem šolskem svetu najkasneje do 12. maja 1921.

Mestni šolski svet ljubljanski,
dne 9. aprila 1921.

Večletno jamstvo!

Ugodni plačilni pogoji!

Tvrška JOSIP PETELINC

LJUBLJANA — Sv. Petra nasip št. 7

Na veliko!

se priporoča kot **edina tovarniška zaloga** šivalnih strojev **Gritzner** v vseh opremah. Material in izvršba **predvojna**. Istotam se dobivajo igle, strojni deli za vse sisteme strojev, strojno olje, toaletne potrebščine, modno blago in galanterija. — Sprejemajo se tudi vsakovrstna strojna popravila.

Na malo!

Ljubljana — Sv. Petra nasip št. 7 (tik gostilne »Pri fajmoštru«.)

Večletno jamstvo!

Ugodni plačilni pogoji!

ČEVLJI najlepše oblike in najboljše kakovosti

Dragotin Roglič, Maribor, Koroška cesta 19. Telefon 157.

Cenik franko zavoj in poština: veljaven od 1. marca 1921 naprej do preklica.

	črni	rujavi		črni	rujavi
moški, chevreau z robom	K 570—	—	moški, kravina s kavicami in podkvmi	500—	515—
„ boks z robom	580—	620—	„ gojzerski hribovci	—	680—
„ boks z robom, polov.	—	600—			
za štrpaco:			ženski, boks z lak-kapico in robom	615—	—
moški, teletina, brez kavic, okovani	495—	—	„ teletina z robom (štrpaci)	470—	510—
„ pitling z robom	—	535—	„ belo platno: visoki K 410—, polovičarji K 370—, izrezani z zapono K 340—		
„ pitling okovani z žebli	—	535—			
„ kravina z robom	495—	—			
„ kravina brez kavic, okovani z žebli	—	530—			

Po meri izdelani čevlji veljajo 5/10 več.

Naročila po pošti se izvršijo najvestneje in se odpremi blago isti dan po povzetju.

Za najvestnejšo izdelavo jamčim in prevzamem predčasne defekte v brezplačno popravilo.

Vsi izdelki so najboljše ročno delo iz lastne delavnice.

Učiteljska knjigarna v Ljubljani

priporoča naslednje nove knjige:

Dolina solz

E. Gangl, tri enodejanke: I. Dva svetova, II. Dediščina, III. Trpini. Trdo vez, K 18.—

Otroški oder

Drugi predelani natls. Sestavila Marica Gregoričeva (Stepančičeva). Igrice za mladino, otroških vrtecev in ljudskih šol. Broš, K 16.—

H. PODKRAJŠEK: Pomočniška izkušnja za rokodelske obrte. Broš, 12 K.

Namen, razvoj in organizacija obrtnega in strokovnega šolstva drugod in pri nas.

Spisal MIHAEL PRESL, prof. na državni obrtni šoli v Ljubljani, broš, K 14.—